

פרשת בראשית / הרב יהודה אפשטיין

אמונת חידוש העולם – שורש הכל

שוב חוזר היהודי ופותח את ספר הספרים, שניתן לו מאת ה', על-מנת לקרוא מדי שבוע את המסר העולה מהדיו שעל-גבי הגויל. שעה שתרבויות אחרות עולות ונופלות, שעה שעמים שועטים קדימה ומועדים אחורנית, אימפריות מוקמות וקורסות ואידיאולוגיות שונות משתלטות על העולם רק בכדי לרדת אחר-כן אל תהום הנשיה, חוזר לו היהודי על אותו ספר, אותו חומש בראשית עתיק יומין, שלא השתנתה בו אות ולא קוצו של יו"ד, וחוזר מהתחלה וקורא בו, כמו ביום בו הלך לראשונה ללמוד אצל רבו כילד קט – "בראשית ברא א-לוהים את השמים ואת הארץ". אותו פסוק, עם אותם טעמים ואותה מנגינה. מה יש בו, באותו פסוק, אשר בחר בו ה' לפתוח בו את תורתו?

ידועים דברי חז"ל במדרש, אותם ראה לנכון רש"י להביא בפרושו, ולפיהם פסוק זה נאמר כתשובה לאומות העולם הטוענים עלינו שאנחנו ליסטים, שכבשנו ארצות שבעה עמים. על-כך משיבה התורה, כי הארץ שייכת לה', והוא אשר ראה לנכון לנשל אותם ולתת לנו את אדמתם. אולם יש כאן דבר נוסף, המונח כיסוד השקפתי העומד בשורש הפסוק.

אותה קביעה, כי א-לוהים ברא את העולם, והעולם לא "נברא מאליו", יש בה הרבה מעבר לאמת מדעית. יש בה קביעה מוסרית, תורנית, משפטית, לפיה העולם אינו הפקר! יש כאן תכלית, יש כאן מטרה. וכפי שהטבע אינו רשאי לסטות מהתכנון הא-לוהי המופלא, כך גם בני-האדם, העומדים על בימת ההיסטוריה – אל להם לסור מאחורי ה'! מסופר על הצורר הגרמני ימ"ש, שפעם בעת שיחת רעים עם אחד מידידיו, נשאל ברגע של גילוי לב מה כל-כך מפריע לו אצל היהודים. תשובתו הייתה חדה – "שני לוחות בתוך ארון הברית!" אותו רשע ארור, אשר בהשקפתו החומרנית המעוותת שאף לשעבד את העולם תחת מושג הכח, לא יכל לסבול את העובדה שיש עם, הרואה באמת ובצדק ערכים גבוהים ונעלים יותר מאותו כח דורסני. כי זה מה שהתורה קובעת בהגדירה את האמונה בחידוש העולם, בניגוד לדעת היוונים שסברו שהעולם קדמון. יש לעולם תכלית ויש לו חוקים, והאדם אינו אלא נברא הכפוף לבורא.

זהו למעשה הויכוח המכריע בכל השאלות הגורליות שעומדות על סדר היום הציבורי. האם האדם הוא הריבון, אשר על-פי דעותיו ותבונותיו האישיות יכריע מה צודק ומה לא, מה מוסרי או מה לא, או שמא יש בורא לעולם, אשר הוא המחליט והוא הקובע מה טוב ומה רע. למי שייכת הארץ הזו? מה יעודו של ישראל? האם יש לאדם זכות לעשות כרצונו כל עוד אינו פוגע בזולתו? האם ישנם מעשים בלתי-מוסריים מצד עצמם, אף שאינם פוגעים בזולת, אף שהם נעשים בהסכמתו? שאלות אלו ועוד רבות אחרות נידונות מעל סדר היום הציבורי, אולם כולן יונקות מאותה שאלת יסוד – האם לעולם יש תכלית, האם באנו לכאן עבור מטרה כלשהי, או שמא הכל הפקר, ואיננו אלא בהמות מתוחכמות. בפסוק הראשון של התורה קיבלנו הכרעה ברורה על אותה שאלה, ותשובה זו חייבת ללוות אותנו לכל אורך חיינו.